

Un colaj post-digital despre memoria afectivă

Mihai Milea
Masterand CESI

Lucrarea Alexandrei Costea, *Acasă - Extensii ale memoriei / Home - Memory Extensions*, aduce câteva idei ce țin de amintiri, câteva trimiteri către case, locuri, spații care au marcat copilăria, adolescența sau tinereții. În memoria umană există anumite universuri ce țin de intimitate și traiul în comun. Omul leagă și face conexiuni între experiențe, sentimente, amintiri și spațiile locuite. Ceilalți membri ai familiei, vecinii, colțurile preferate, fațadele, poarta, ușa, ferestrele. Avem în minte spații și timpuri pe care nu le cuantificăm în ore sau zile, nu le încastrăm în timp, ci le trăiam prezente, ca într-o bulă a unui prezent continuu.

După ce pierdem acel spațiu, din diferite motive, ni-l păstrăm/ conservăm doar în imaginație, în amintire. Uneori anumite detalii și părți din el dispar, nu le putem re-apropria, nu ne mai aparțin. Altele ne lipsesc și sunt parte integrantă din ce am fost, au influențat devenirea noastră. Despărțirile de zone de confort pot fi foarte dure, ruperile pot fi imprevizibile, existând cazuri în care familii și-au abandonat avutul și agoniseala forțați de împrejurări. De la o cotidianitate uzuală, normală, ajung să fugă, uneori fuga poate însemna chiar un exil, o evadare forțată de împrejurări pentru a-și salva viețile, alteleori un calcul greșit (un faliment, o ipotecă, un credit prea mare neplătit) pot să scoată oamenii din propriul spațiu, din propria casă.

În societatea românească proprietatea unei locuințe e încă foarte prețuită, avem un număr foarte mare de deținători de locuințe. Pare că am spune, în marea noastră majoritate *noi nu credem în chirii, nu credem în casele altor oameni*. Iar momentele de rupere sunt și mai dure. Piatra e un instrument ilustratoriu al durerii despărțirii de spațiile dragi sau atât de lipite de ceea ce suntem. Zgomotul pietrei călcate, crâcnetul, ruperea ei, toate acestea ne trimit la transformarea în timp a acelor spații pe care de multe ori le avem încastate în mintea noastră sub o anumită formă. De multe ori, această formă - imagine din mințile noastre, nu mai există, se transformă, se crapă, se duce, se risipește. Omul construiește, ca mai apoi timpul să deconstruiască și să reofere naturii, sub o formă sau alta a materiei, rămășițele unei locuiri, ale unei vieți inițial-umane.

Există mai multe tipuri de experiențe vizuale ce pot să impresioneze sau să ilustreze sau nu neapărat să arate într-un mod direct și ostentativ ideea de memorie afectivă sau de amintire. Instalația Alexandrei Costea vrea să ofere o experiență din mai multe

direcții - vizual - tactil - sonor. Vizitatorul poate intui, poate auzi, se poate duce cu mintea în mai multe direcții. Alexandra sondează un anumit tip de relație cu acasă, căci contextual, în ultimii 100 de ani, românii au avut o relație dificilă cu proprietatea în sine, însăși ideea de proprietate nu a avut aceeași însemnătate în perioade diferite. Dacă cei care au astăzi acest confort și nu-și mai fac probleme, există o anumită categorie, foarte diversă ea însăși, de oameni care și-au pierdut casele, care au fugit, au fost izgoniți sau care, dintr-un motiv sau altul, și-au pierdut casele. Spațiile în care au crescut, au copilărit, s-au format sau pur și simplu au trăit ani din viața lor nu mai există în acea formă. Rămân doar amintirile și anumite spații mentale asociate cu anumite trăiri și emoții. Amintirile pot diferi mult de realitate, dar sentimentele, afectele, relaționarea cu acel trecut persistă sub o manieră indelebilă, de neuitat. Pentru unii, părăsirea locuințelor a fost tragică, au fost alergați de autorități, au avut de ales să rămână și să riște cu propria viață sau să fugă și să lase totul în urmă. Au fost vremuri în care titlul de proprietate nu mai conta dacă picai de o parte greșită a baricadei, pornind de la un criteriu efemer, dur și arbitrar: dacă erai evreu, dacă erai chiabur, boier sau dacă ai supărat autoritățile. Uneori cetățenii pierd casele pentru că nu mai au bani să plătească un credit.

Ceea ce adună Alexandra, adună și rezumă, aduce o trimitere către sentimentele dure prin alăturarea unor materiale și ale unei forme de exprimare esențializante. Fotografia al-negru, parte a acestui colaj post-digital, are aerul unei fotografii documentare, seamănă cu fotografia de arhivă, cu un ușor aer etnografic, cu o referință către un mister, o istorie, o invitație către întrebări fundamentale. Formele caselor uneori dispar cu totul, poveștile nepoților sau ale urmașilor le pot ghici sau desena în minte: aici m-am jucat, aici era bucătăria, aici era locul nostru de joacă, aici se întâlneau femeile la cafea, aici fumau vecinii. Casele și locuințele acoperă uneori suprafețe de pământ care altcumva nu ar fi avut sens pentru cel care a trăit acolo. După mult timp, impactul acestei priveliști dezgolite de locuința familiară este destul de dur, cum să recunoști un spațiu astfel modificat? Închizi ochii și îți imaginezi, încerci să-ți amintești cotloanele. *Cum era*. Cel care se bucura acum ceva vreme de acel spațiu atât de cunoscut trebuie să privească mai mult în sine decât în afară pentru a-l recunoaște și reconstitui. O reconstruire.

Alexandra Costea sondează tocmai un gap ascuns și uitat, într-o societate ce ia ca atare proprietatea, iar cei care nu au, homleșii, sunt ignorați. Procentul imens de proprietari de locuințe, un fenomen bizar dacă raportăm la vestul european, dar ușor de înțeles dacă privim istoria României ultimului secol.

Alăturarea vocilor acestor imagini aduce un plus de durere discretă, ca un plâns încet al unor oameni neauziți. Unul dintre rolurile artei, acela de a atinge și a scutura emoțional în mod surprinzător. Lumea materială, cea în care ne desfășurăm zilele, produce amintiri legate de obiecte și de spații. Confortul și căldura unui cămin provoacă, atunci când dispar sau se transformă, efecte puternice. Pentru mulți

oameni, mișcarea, mobilitatea, transferul erau la ordinea zilei. Legătura cu un anumit spațiu poate fi resimțită în special când ne înstrăinăm, conștientizăm de multe ori târziu că am pierdut ceva familiar. Se spune că dacă te întorci la origini, găsești originile schimbate. Rememorând, închizând ochii și privind înapoi, dăm peste acele sentimente asociate cu anumite spații. Pot fi 100% reale, să fi fost exact așa cum ne amintim sau pot fi bucăți plantate în memorie, sau porțiuni cusute de minte pentru a ne compensa emoțional. Frânturile de memorie despre locurile odată dragi ne ajută să reconstituim. Fotografia alb-negru, culorile pe care am putea să ni le imaginăm doar ca fiind cele pe care le-am trăit sunt cele pe care le adăugăm în minte. Lucrarea Alexandrei propune o adâncire într-o problemă rar vizitată, uneori privită cu neîncredere în societatea românească. Pare un subiect tabu, dar poate fi considerat un subiect nedeschis și necăutat. Căci a avea spațiul tău presupune și că e parte din tine. În societatea românească e de neconceput pentru marea majoritate. Cei care au revenit în anii 1990 în România pentru a-și revendica proprietățile au fost procentula puțini față de câți au plecat și nu au mai apucat să-și exprime doleanțele sau durerile față de pierderea casei sau uneori a atelierului de lucru, cum s-a întâmplat chiar în centrul Bucureștiului, în anii 1940.

Instalația poate fi privită și ca o provocare, o invitație, un punct de pornire către o sondare a unui univers emoțional ascuns. În viteza multiplelor transformări din ultimii 20 de ani ai societății românești, subiectul lucrării este unul din acele dureri sociale pe care nu avem cum să le observăm. Avem o sumedenie redundantă de imagini ce trec prin fața noastră, multiple surse de notificare și de informare, multiple variante ale adevărilor prezentate, războaie cu care publicul s-a obișnuit într-un mod aproape cinic. Alexandra ne invită la o reflecție asupra unor spații ce reprezentau cămine, locuri în care viața zilnică și-a lăsat urmele, unde oamenii se regăseau ca într-o insulă de echilibru, căldură și siguranță.